

Биљана Јаковљевић

**СПОЉНА ПОЛИТИКА – ПРВЕ
ЈУГОСЛАВИЈЕ (1918-1941) И ДРУГЕ
ЈУГОСЛАВИЈЕ (1945-1992)**

*Др Миодраг Д. Перић: Спољна политика – прве
Југославије (1918-1941) и друге Југославије (1945-
1992), Петровац на Млави 2012.*

Књига проф. др. Миодрага Перића о спољној политици две Југославије од 1918. до 1992. године представља важан допринос сагледавању, пре свега, немогућности опстанка оба „експеримента“, прве тзв. Версајске Југославије и тзв. друге комунистичке или Титове Југославије. Аутор је у наведеном делу споменуо све битне, све релевантне догађаје који су битни за спољну политику државе Југославије. Уочљиво је оно чиме аутор започиње и закључава свој рад, а то је, да је све оно што је рушило и прву и другу Југославију, јаче од онога што је градило и прву и другу Југославију. На почетку аутор пише: „Када је створена Југославија 1918. године нико од унутрашњих чинилаца који су створили ту државу, а које су изнедрили сами југословенски народи, није могао да предвиди судбину Југославије. Та држава није доживела да обележи 100 - годишњицу свога постојања. Главни међузависни узроци дезинтеграције и нестанка некадашње државе – Југославије са политичке карте држава били су: сукоби унутрашњих политичких чинилаца и међусобни ратови југословенских народа, као и тежња политичких елита и југословенских народа у некадашњим републикама југословенске државе да створе своје самосталне државе.“

Први део књиге који се односи на спољну политику Краљевине Југославије од 1918. до 1941. године аутор дели на два периода:

први од 1918. до Марсејског атентата и убиства краља Александра октобра 1934. и други период од Марсејског атентата па до априлског слома Југославије 1941. године. Други аутори су најчешће узимали период двадесетих и период тридесетих година у спољној политици прве Југославије.

У првом периоду Југославија се држала строго Версајских принципа и мировног уговора са пораженим државама. Аутор закључује да „Уопште оцењујући, спољна политика прве Југославије до Марсељског атентата била је успешна спољна политика“. Спољна политика се, пре свега ослањала, на традиционалне савезнике из Светског рата, Француску и Велику Британију. Непријатељска емиграција (ВМРО и други) били су слаби да сруше Југославију.

Мала Антанта била је једна од главних полуга спољне политике Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца; а државе чланице Мале Антанте „водиле су активну борбу против реваншистичких и ревизионистичких насртаја својих суседа“ - пише Перић. Аутор наводи читав низ догађаја битних за спољну политику до 1934. године. Версајски систем колективне безбедности се почео рушити пре 1934. године.

Спољна политика и њени версајски принципи се битно мењају доласком на власт Милана Стојадиновића, тада је започела прекретница у југословенској спољној политици. Стојадиновић је везао интересе спољне политике са интересима привреде. Аутор је назива „профашистичком“ са чиме се многи не би сложили. Мала Антанта и Балкански Пакт створен 1934. нису могли бити гарант безбедности Југославије.

Период од пада Милана Стојадиновића фебруара 1939. па до априла 1941., јесте период лутања у спољној политици. Тако аутор наводи: „Нова влада Краљевине Југославије на челу са генералом Душаном Симовићем није поништила протокол о приступању Југославије Тројном Пакту и водила је уздржану спољну политику према Немачкој и суседним државама да би избегла рат.“ Поставља се питање у чему је принцип спољне политике постављен војним ударом 27. марта 1941.

Други део књиге (1945-1992) пише о политици „комунистичке“, „социјалистичке“, „Титове“ Југославије, која је настала на основама Другог светског рата, одлукама АВНОЈ-а 1943. када је успостављен „без међународног признања“ нови субјекат спољне политике. Аутор истиче пет периода. Први је од 1945. до 1947, за-

тим од 1948-1956, затим од 1957-1967, па од 1968-1980, то јест до смрти Јосипа Броза Тита и период до распада СФРЈ 1992. године.

Могло би се узети да аутор разматра два периода: период када је спољна политика инструмент КПЈ (касније СКЈ) када се води као директива партије и период када се ослобађа директива партије и постаје професија, вештина.

После сукоба са Информбиром 1948. године, спољна политика Југославије тражи везе и са западом, оснива се тзв. Анкарски уговор са Грчком и Турском. Београдском и Московском декларацијом спољна политика добија нове односе са државама тзв. реал-социјализма, која се заснива на немешању у унутрашње ствари. Југославија је у тим периодима потписница читавог низа декларација и конвенција која се односе на поштовање суверенитета и независности држава. Са тим се често спорио принцип деколонизације који је Југославија подржавала.

Односи са земљама трећег света, то јест, политика несврставања од 1961. и затим односи са Уједињеним нацијама и брига за Европску безбедност и сарадњу јесу три основна стуба спољне политике друге Југославије. Доминантна и централна личност спољне политике „комунистичке“ Југославије јесте Јосип Броз Тито. Он је све мање утицао на унутрашњу ситуацију а задржао је одлучујућу улогу у спољној политици. У тој политици било је много дисконтинуитета - Југославија је имала добре односе са социјалистичким лагером, али је оштро осудила војну интервенцију у Чехословачкој 1968.

Аутор не пише о кадровској политици у спољној политици. Истиче: „Године 1989. створени су услови за распад (разбијање) СФРЈ“. Крај хладног рата значио је демократизацију и промену политичког система реал социјалистичких држава али за Југославију то је значило распад. „Реформа савезног премијера Анте Марковића је била реална шанса за успешан опстанак Југославије“. Али су Запад и САД хтеле да оборе комунизам и нису помогле опстанак Југославије. Од 1990. свака република води своју спољну политику. Сви напори да се очува Југославија су били неуспешни. Аутор наводи све битне догађаје у том периоду, од Брионске и Хашке конференције, до Лисабонског споразума и Кутиљеровог плана. Бадинтеровим споразумом и признањем независности Словеније, Хрватске и Босне и Херцеговине, 1992. престала је друга Југославија да постоји.

„Неуспешна спољна политика СФРЈ у посттитовском периоду, нарочито од 1990. до 1992. године, била је одраз међузависних узрока дезинтеграције друге Југославије“ исти фактори само свако у свом времену разорили су и прву и другу Југославију. „Неуспешна спољна политика друге Југославије у пост титовском периоду, углавном од увођења вишепартијског система у СФРЈ 1990. године, један је од фактора који је највише утицао на распад СФРЈ“ пише на самом крају аутор.

Наведено дело проф. др. Миодрага Перића препоручује се као литература на свим државним и приватним факултетима у Србији, где се спољна политика изучава као озбиљан научни фактор са историјским и савременим приказом.

Овај рад је примљен 23. јула 2012. а прихваћен за штампу на састанку Редакције 28. септембра 2012. године.